

ДОСВІД ПРОЄКТУВАННЯ ДУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ СФЕРИ І РЕКРЕАЦІЇ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ

Наталія Гузій, Олена Тадеуш

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Анотація:

Підвищення вимог на сучасному ринку праці до кваліфікації фахівців різних галузей зумовлюють необхідність упровадження дієвих форм практико-орієнтованої організації навчального процесу у вищій школі, серед яких особливий інтерес сьогодні становить дуальна освіта. Проєктування програмно-цільових орієнтирів і обґрунтування комплексу нормативно-документальних, науково-теоретичних, організаційно-технологічних передумов реалізації проєкту впровадження елементів дуальної системи освіти в процес професійної підготовки фахівців культурно-дозвіллевої сфери і рекреації, на думку авторів статті, забезпечить інтеграцію науки, культури, освіти та виробничих особливостей різновекторного культурно-дозвіллевого педагогічного процесу; активізує мотивацію студентів щодо набуття високого рівня кваліфікації та можливості успішного працевлаштування; підвищить їх професійну мобільність і конкурентоздатність на ринку праці; сприятиме адаптації майбутніх фахівців до мінливих умов сучасного культурно-дозвіллевого середовища.

Ключові слова:

дуальна освіта; педагогіка дозвілля; професійна підготовка педагогів-організаторів культурно-дозвіллевої діяльності і рекреації; культурно-освітні установи; центри дозвілля.

Аннотация:

Гузій Наталья, Тадеуш Елена. Опыт проектирования дуальной системы подготовки специалистов культурно-досуговой сферы и рекреации: организационно-методические аспекты. Повышение требований на современном рынке труда к квалификации специалистов разных отраслей обуславливает необходимость введения действенных форм практико-ориентированной организации учебного процесса в высшей школе, среди которых особый интерес сегодня вызывает дуальное образование. Проектирование программно-целевых ориентиров и обоснование комплекса нормативно-документальных, научно-теоретических, организационно-технологических предпосылок реализации проекта по внедрению элементов дуальной системы образования в профессиональную подготовку специалистов культурно-досуговой сферы и рекреации, по мнению авторов статьи, обеспечит интеграцию науки, культуры, образования и производственных особенностей культурно-досугового педагогического процесса; активизирует мотивацию студентов относительно получения высокого уровня квалификации и возможности успешного трудоустройства; повысит профессиональную мобильность и конкурентоспособность на рынке труда; будет способствовать адаптации будущих специалистов к условиям современной культурно-досуговой среды.

Ключевые слова:

дуальное образование; педагогика досуга; профессиональная подготовка педагогов-организаторов культурно-досуговой деятельности и рекреации; культурно-образовательные учреждения; центры досуга.

Resume:

Nataliia Guzii, Olena Tadeush. Experience of developing dual training system for the specialists in cultural, leisure and recreational activities: organizational and methodological aspects.

The increasing requirements in the modern labor market for the qualification of specialists in different fields dictate the need for the implementation of efficient forms of practice-oriented organization of the educational process in higher educational institutions, among which the dual education is of particular interest nowadays. The authors of the article believe that the development of program targets and the justification of the complex of normative-documentary, scientific-theoretical, organizational and technological prerequisites for the project implementation on introducing the elements of dual education system into the professional training process of the specialists in cultural, leisure and recreational activities can promote the integration of science, education and production peculiarities of the multidirectional cultural and leisure pedagogical process, activate students' motivation for obtaining the high-level qualification and successful employment opportunities, increase their professional mobility and competitiveness in the labor market, and help future specialists adapt to the changing conditions of the modern-day cultural and recreational environment.

Key words:

dual education system, leisure pedagogy, professional training of facilitators of cultural, leisure and recreational activities, cultural and educational institutions, leisure centers.

Постановка проблеми. Реалізація актуальних стратегій реформування вищої освіти країни, підвищення конкурентоздатності фахівців в умовах глобалізації та зростання на сучасному ринку праці вимог до їх кваліфікації зумовлюють необхідність подолання наявного дисбалансу в професійній підготовці студентів ЗВО щодо співвідношення теоретичного і практичного навчання, наближення його змісту і технологій до реальних умов майбутньої професійної діяльності за допомогою винайдення дієвих форм практико-орієнтованої організації навчального процесу у вищій школі, серед яких особливий інтерес сьогодні становить дуальна освіта. Її запровадження в професійну освіту України передбачено Концепцією підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, схваленою

КМ України, з метою формування єдиних засад, напрямів, завдань, механізмів і часових термінів розбудови системи підготовки фахівців у вищій школі України за дуальною системою навчання [18].

Досвід упровадження дуальної системи освіти в розвинених країнах – Швеції, Великій Британії, Німеччині, Японії тощо свідчить про позитивну динаміку змін у підготовці кваліфікованих фахівців різних галузей. Побудована на єдиних засадах узгодженої взаємодії освітньої та виробничої сфер у підготовці фахівців, дуальна система освіти дає змогу поєднати теоретичне навчання в навчальному закладі з можливостями формування практичних умінь і навичок безпосередньо на підприємстві, сприяє набуттю студентами фахових компетентностей, їх успішній

адаптації до умов майбутньої професійної діяльності, забезпечуючи тим самим рівновагу між попитом і пропозицією на ринку праці.

Накопичений науково-методичний та організаційний потенціал упровадження дуальної освіти має значні перспективи щодо їх екстраполяції на систему професійної підготовки студентів педагогічних спеціальностей, зокрема педагогів-організаторів культурно-дозвіллевої діяльності і рекреації, оскільки питання її практичної спрямованості та забезпечення динамічної адаптації цієї категорії майбутніх педагогічних працівників до реальних умов функціонування сучасного соціокультурного й освітнього середовища є не менш гострими, ніж у виробничій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова рефлексія зарубіжного досвіду впровадження дуальної системи освіти представлена компаративістськими дослідженнями особливостей професійного навчання засобами дуальної системи освіти в Німеччині (І. Бойчевська, М. Кородін), європейського досвіду впровадження дуальної моделі вищої професійної освіти дорослих (М. Дернова), впливу дуальної системи навчання на формування професійного розвитку педагогів у США і ФРН (О. Пришляк), специфіці впровадження дуальної системи в Росії (В. Полянін, Є. Терещенкова), перспектив її впровадження в Україні (Н. Осипчук) тощо. У роботах названих авторів схарактеризовано відмінності дуальної освіти за організаційно-нормативними особливостями. Так, зокрема, у Німеччині обов'язковим є підписання тристоронньої угоди між навчальним закладом і учнем, між учнем і фірмою-роботодавцем і між навчальним закладом та фірмою-роботодавцем, отримання сертифікатів із характеристикою досягнень студента в компанії (І. Бойчевська, М. Кородін); американська та англійська ж моделі організації дуального навчання обмежуються лише контрактами або між учнем і навчальним закладом, або між навчальним закладом та підприємством, а їх обов'язковими елементами є зміст, мета навчання, термін навчання, тривалість робочого дня, тривалість випробувального терміну, розмір і порядок виплати стипендії, кількість відпускних днів із посиланням на колективний договір і законодавчі акти (С. Дразниця, О. Дразниця, О. Пришляк). Загалом вчені констатують суттєве підвищення якості та ефективності практико-орієнтованої дуальної професійної підготовки майбутніх фахівців, підкреслюють схожість систем організації дуальної системи освіти розвинених країн світу в питаннях тісної взаємодії навчальних закладів з підприємствами, організаціями,

установами, які мають необхідні ресурси для здійснення певних видів освітньої діяльності та проведення практик. При цьому обидві сторони виступають рівноправними партнерами, які спільно розробляють і координують освітній процес, здійснюють контроль за його результатами [1; 4; 5; 10; 13; 16; 19].

Останнім часом актуалізувалися науково-методичні пошуки організації дуальної освіти конкретних напрямів підготовки фахівців гірської (Н. Григор'єва, Є. Грушнікова, Л. Мокрецова, Н. Швець) та легкої промисловості (І. Айтуганова, Ю. Дячкова, Є. Корчагіна), запропоновані моделі й принципи дуального навчання техніків високотехнологічної галузі (В. Кольга), фізиків (Н. Косарев, Л. Рахімова) та інженерів-педагогів (Ю. Петров). Дуальний формат підготовки педагогічних кадрів представлений його розвідками як траєкторії професійної освіти (В. Рудакова, Т. Кушкіна), форми реалізації освітньо-професійних програм (Н. Башкірева), чинника формування особистості майбутнього педагога (Ю. Бухтіяров, С. Стригунова), засобу організації навчальної та виробничої практик (О. Гнеда). Наявний доробок становить первинну науково-методичну базу подальших пошуків організації дуальної освіти нових педагогічних спеціальностей, а саме – навчання студентів бакалаврату за оригінальною освітньо-професійною програмою «Педагогіка дозвілля» спеціальності «Освітні, педагогічні науки».

Формулювання цілей статті. Мета статті – проєктування й обґрунтування нормативно-документальних, науково-теоретичних, організаційно-технологічних передумов упровадження елементів дуальної освіти в систему професійної підготовки педагогів-організаторів культурно-дозвіллевої діяльності і рекреації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «дуальна система» (від лат. dualis – подвійний) увійшов у педагогічну термінологію в середині 60-х років ХХ ст. як поняття, яким позначається нова, більш гнучка форма організації професійного навчання, що передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в рамках організаційно-відмітних форм навчання [6]. Поняття дуальної освіти було запропоновано німецьким педагогом у галузі професійної освіти, викладачем вищого технічного училища Дармштадта Абедем (1908-1965), а його модифікація – «дуальна система професійного навчання» – уведено в обіг німецьким комітетом з питань професійної освіти (1964) [23].

Відповідно до Міжнародної стандартної кваліфікації ЮНЕСКО, дуальна система освіти – це організований навчальний процес реалізації освітніх програм, що поєднують часткову зайнятність на виробництві і навчання з неповним навантаженням у традиційній шкільній і університетській системі [22].

Дуальна система професійної підготовки виникла у ФРН у середині 1960-х рр. і набула широкої популярності та визнання у світовій практиці професійної освіти як одна з найбільш динамічних технологій організації професійного навчання студентів, що здатна адекватно реагувати на всі економічні зміни в глобалізованому світі й гнучко адаптуватися до мінливих реалій ринку праці [16].

На українських теренах останніми роками значно активізувався інтерес різноманітних суспільних інституцій до впровадження системи дуальної освіти в країні. Нормативно-організаційними засадничими підставами для цього є сучасна документальна база доктринального значення – Закон України «Про вищу освіту» від 05. 09. 2017 № 2145-VIII; Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 р.; Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017-2020 рр., розділ III: «Розвиток людського капіталу», підрозділ VIII: «Модернізація професійно-технічної освіти»; Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19. 09. 2018 р. № 660-р «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти»; Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347 «Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності».

Практична площина перебігу цих процесів відображена ініціативами Міністерства освіти і науки України щодо впровадження в 2017-2018 н. р. елементів дуальної форми навчання в 52 закладах професійної (професійно-технічної) освіти в 25 регіонах за 54 професіями. Відповідно було внесено зміни до змісту освіти та графіку навчально-виробничого процесу відповідно до запитів роботодавців з урахуванням вимог державних стандартів з конкретних робітничих професій, розроблено 19 проєктів освітніх стандартів на основі компетентнісного підходу та блочно-модульної побудови навчального процесу й розпочато тісну співпрацю з роботодавцями з метою розширення кількості закладів професійної (професійно-технічної) освіти, переліку професій для впровадження елементів дуальної форми навчання в 2018-2019 н. р. у понад 100 закладів освіти й збільшення переліку робітничих професій, за якими здійснюється підготовка з елементами дуальної форми навчання [6].

Поряд із цим за підтримки Міністерства освіти і науки України та керівників провідних вищих навчальних закладів України, членів Федерації роботодавців України, а також представників Вищої дуальної школи Гера Айзенах та Німецького товариства дружби з країнами Східної Європи в Тюрінгії – ініціаторів проєкту «Дуальне навчання в діалозі» – було проведено цикл науково-методичних семінарів, присвячених розв'язанню проблемних питань організації та виконання програм практичного навчання студентів, що загострюються внаслідок складних економічних умов. Результатом розпочатої науково-методичної дискусії стало створення проєкту Концепції підготовки фахівців у вищій освіті за дуальною системою, схваленою КМ України. Її впровадження в практику роботи ЗВО передбачає поетапну реалізацію плану заходів протягом 2017-2021 рр., а саме: розроблення нормативно-правової бази для запровадження дуальної освіти в повному обсязі на I етапі (2018); розроблення типових моделей дуальної форми здобуття освіти в закладах вищої освіти, їх пілотування та оцінювання ефективності на II етапі (2019-2020); створення кластерів дуальної освіти на базі спроможних закладів освіти та зацікавлених суб'єктів господарювання на III етапі (2020-2023) [17].

Метою впровадження дуальної системи навчання в Україні, відповідно до зазначеної Концепції, є:

- формування єдиних засад, напрямів, завдань, механізмів і часових термінів розбудови системи підготовки фахівців у вищій школі України за дуальною системою навчання;
- забезпечення національної економіки висококваліфікованими фахівцями;
- підвищення рівня підготовки фахівців, формування і розвиток у них загальнокультурних і професійних компетентностей;
- подолання відставання рівня підготовки фахівців від реальних вимог роботодавців;
- інтегрування освітніх програм із сучасним змістом професійної діяльності випускників;
- підвищення рівня конкурентоздатності випускників вищих навчальних закладів в умовах глобалізації та посилення вимог на ринку праці;
- збільшення зайнятості молоді, зміцнення інноваційного потенціалу економічного зростання;
- посилення ролі роботодавців у системі підготовки кваліфікованих кадрів: від формування змісту освіти до оцінювання результатів навчання [17].

Основними ж завданнями дуальної системи навчання в Україні визначено:

- зміцнення й удосконалення практичного складника освітнього процесу зі збереженням

достатнього рівня теоретичної підготовки, що забезпечить дотримання стандартів освіти;

- підготовка кадрів, які максимально відповідають сучасним вимогам ринку праці та роботодавців;
- підвищення мотивації студентів до отримання кваліфікації (спеціальності) та можливості працевлаштування;
- підвищення професійної мобільності та конкурентоздатності випускників на ринку праці;
- забезпечення взаємозв'язку, взаємопроникнення та взаємовпливу науки, освіти і виробництва, що дасть змогу внести якісні зміни в освіті;
- сприяння розвитку особистості [18].

Конкретизація означених цілей і завдань дуальної освіти щодо проектування й упровадження її елементів у процес професійної підготовки студентів спеціальності «011 Освітні, педагогічні науки» за освітньо-професійною програмою бакалаврату «Педагогіка дозвілля» дала змогу визначити *програмно-цільові орієнтири й комплекс нормативно-документальних, науково-теоретичних, організаційно-технологічних передумов* реалізації такого проекту, що забезпечить максимальну відповідність підготовки висококваліфікованих фахівців різновекторної культурно-дозвіллевої галузі сучасним вимогам ринку праці та запитам роботодавців; інтеграцію науки, культури, освіти, виробничих особливостей щодо ефективного перебігу різновекторного культурно-дозвіллевого педагогічного процесу; активізує мотивацію студентів щодо отримання високого рівня кваліфікації та можливості успішного працевлаштування; підвищить професійну мобільність та конкурентоздатність випускників на ринку праці, сприятиме їх адаптації до мінливих умов сучасного культурно-дозвіллевого середовища.

Визначаючи *науково-теоретичні передумови* впровадження елементів дуального навчання в процес підготовки фахівців у галузі педагогіки дозвілля, варто спиратися на положення моделі підготовки фахівців з фізики, розробленої М. Косаревим на основі принципів дуального навчання, що охоплює концептуальний, змістовий, процесуальний і результативний складники [11].

У процесі обґрунтування фундаментальних концептуально-методологічних позицій упровадження елементів дуального навчання в систему професійної підготовки педагогів-організаторів культурно-дозвіллевої діяльності і рекреації було використано підхід М. Косарева, згідно з яким продуктивна взаємодія освітньої та

виробничої сфер у вишівському навчанні має будуватися на таких методологічних підходах, як:

- аксіологічний, що забезпечує ціннісно-смыслову спрямованість освітніх і виробничих цілей і завдань;
- онтологічний, тобто компетентнісний підхід, який орієнтує всіх суб'єктів на предметний зміст професійної підготовки студентів;
- технологічний – процесуальний підхід до організації освітньої та професійної діяльності студентів [11].

До важливих теоретичних передумов проектування системи дуальної освіти майбутніх фахівців у галузі педагогіки дозвілля належить визначення її принципів.

Так, серед провідних принципів упровадження інноваційних систем дуального навчання в підготовку фахівців з фізики М. Косарев виділив:

- принцип цілісності, що забезпечує зв'язок теоретичного складника освітньої програми з практичною професійною діяльністю;
- принцип інтеграції, який сприяє формуванню у студентів широкої професійної компетентності і охоплює навчальний матеріал суміжних галузей знань;
- принцип міждисциплінарних зв'язків, що передбачає взаємопроникнення та взаємовплив навчальних дисциплін;
- принцип багатопрофільності, що передбачає можливість отримати додаткову спеціальність у процесі навчання;
- принцип мобільності освіти, що забезпечує гнучкість професійної освіти та її здатність реагувати на внутрішні і зовнішні змінні умови;
- принцип дуалізму, що виявляється у підготовці фахівців в умовах дуальної системи освіти і передбачає активну участь у цьому роботодавця;
- принцип відповідності змісту підготовки до майбутньої професійної діяльності перспективам і пріоритетам науково-технічного розвитку галузі [11, с. 419].

За Т. Ліпаєвою, основними принципами впровадження елементів дуального навчання є:

- принцип індивідуалізації, що передбачає врахування інтересів, потреб, можливостей і очікувань учасників взаємодії;
- принцип практико-орієнтованості дуального навчання, що забезпечує спрямованість спільних цілей учасників взаємодії на виконання реальних навчально-професійних завдань через постійний зворотній зв'язок і співвіднесення змісту освіти з практичним досвідом;
- принцип мережевої взаємодії, що виявляється в організації обміну досвідом, колективному обговоренні поточних завдань;

взаємній підтримці, дієвих механізмах саморегулювання спільноти;

– принцип інтерактивності – широке використання діалогових форм роботи;

– принцип стимулювання – заохочення, стимулювання, публічне визнання досягнень найбільш активних учасників [3, с. 32].

На думку ж Ю. Олексіна та С. Якубовської, основними принципами підготовки магістрів педагогічних спеціальностей з елементами дуальної системи освіти є: паритетність гуманістичних і ціннісних орієнтирів, компетентнісний підхід, становлення і розвиток професійної діяльності та соціально-професійних відносин [9].

Отже, аналіз вищезазначених джерел дав змогу виокремити такі *принципи* впровадження елементів дуального навчання в процес професійної підготовки майбутніх педагогів-організаторів культурно-дозвілдової діяльності і рекреації:

- *принцип системності*, який передбачає функціонування певних зв'язків і відношень між елементами системи дуального навчання студентів і забезпечує їх координацію, передусім зв'язок теоретичного складника з практичною професійною діяльністю;
- *принцип інтеграції* філософських, культурологічних, мистецьких, соціологічних, психолого-педагогічних знань і умінь у змісті професійної підготовки фахівців диктується сучасними умовами соціокультурного освітнього середовища та забезпечує динамічність переходу від вузькоспеціалізованої підготовки фахівців до набуття ними широкої професійної компетентності;
- *принцип регіональності*, що полягає у висуванні специфічних цілей і змісту підготовки кадрів, зорієнтованих на потреби регіону;
- *принцип багатопрофільності*, який передбачає можливості набуття студентами додаткової кваліфікації в процесі профільного навчання;
- *принцип мобільності освіти*, що виражає необхідність гнучкого реагування системи професійної освіти на внутрішньосистемні та зовнішні зміни;
- *принцип дуалізму* передбачає активну участь роботодавця у створенні виробничо-освітнього кластера і, зокрема, фінансову підтримку освітньої інфраструктури.

Процесуально-технологічні передумови впровадження дуальної системи освіти в професійну підготовку фахівців у галузі педагогіки дозвілля можуть бути представлені

етапами її організації: *підготовчо-моделювальним, організаційно-проектувальним, конструювально-рефлексивним, результативно-прогностичним*, кожен з яких передбачає створення певних організаційно-педагогічних умов, що сприяють підвищенню ефективності підготовки фахівців культурно-дозвілдової галузі в умовах дуальної системи освіти й можуть розглядатися з позицій діяльності ЗВО та підприємства.

Підготовчо-моделювальний етап упровадження елементів дуальної освіти в процес підготовки фахівців у сфері культурного дозвілля передбачає узгодження цілей закладу вищої освіти з цілями культурно-освітніх і дозвілдово-рекреаційних установ з урахуванням реальних потреб культурно-дозвілдового простору з використанням потенціалу провідних підприємств галузі для підвищення якості освітніх послуг і забезпечення кваліфікованими кадрами на середньострокову й довгострокову перспективу. На цьому етапі впровадження елементів дуальної системи освіти спрямовується на ознайомлення студентів з основними напрямками та змістом роботи культурно-освітніх закладів і дозвілдово-рекреаційних установ, а також з особливостями професійної діяльності спеціалістів різного профілю, що працюють у провідних установах галузі. Це є найбільш доцільним на першому році навчання й під час проходження студентами навчальної ознайомчої (безвідривної) практики. Відтак студенти I курсу спеціальності: 011 «Освітні, педагогічні науки» освітньо-професійної програми: «Педагогіка дозвілля», спираючись на базові знання з дисциплін «Вступ до спеціальності», «Дозвіллезнавство», «Основи мистецької педагогіки», «Інтеграція мистецтв у культурно-освітній системі дозвілля», а також на набуті під час навчання уміння й навички, мають змогу зануритись у сучасну культурно-дозвілдову сферу культурно-мистецьких закладів і установ для різних категорій населення, що стимулює у них прагнення до самореалізації та фінансової незалежності, яке є найвищою мотивацією для студентів і прискорює їхню адаптацію до професійної діяльності у виробничих умовах, наближених до реальності.

Організаційно-проектувальний етап уведення елементів дуального навчання охоплює процес реалізації спільної мети ЗВО і культурно-дозвілдової установи шляхом створення й упровадження організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх педагогів-організаторів культурно-дозвілдової діяльності й рекреації з урахуванням двосторонніх сучасних потреб ЗВО та культурно-дозвілдової установи, що передбачає синхронізацію їх діяльності як під час навчання,

так і в період проходження навчальної (пропедевтичної) та навчальної професійно-орієнтованої практик, визначених навчальним планом. Зауважимо, що інтегрування елементів дуальної системи освіти на визначеному етапі стає можливим під час вивчення таких навчальних дисциплін, як: «Педагогіка культурно-дозвіллевої діяльності», «Сучасні культурно-дозвіллеві практики», «Рекреалогія дозвілля», «Організація дозвіллевих об'єднань», «Основи вокальної та ритмопластичної творчості», «Основи сценарно-режисерської та акторської діяльності» із застосуванням у навчальному процесі методів організаційно-пізнавальної, практичної і когнітивної діяльності студента, а саме: обговорення, дискусії, виконання завдань на основі аналізу конкретних ситуацій, експериментів, проєкти, навчальні дослідження тощо.

Цей етап також передбачає обов'язкове наставництво на підприємстві, що визначається як процес передачі знань, умінь і навичок провідних фахівців підприємства в період проходження студентами навчальної (пропедевтичної) та навчальної професійно-орієнтованої практик. Його мета – навчити майбутніх фахівців культурно-дозвіллевої діяльності оптимально використовувати час і ресурси, оволодіти найбільш раціональними прийомами і методами роботи для досягнення високого рівня підготовки студентів за своєю спеціальністю. Завдання наставництва полягають у наданні допомоги студентам в адаптації до умов виробничої діяльності, підвищенні рівня професійних навичок і якостей і супроводу студента на підприємстві, формування таких професійних якостей, як дисципліна й почуття відповідальності, залучення студентів до норм корпоративної культури організації, дрес-коду відповідно до встановлених правил; підвищення мотивації за умов зацікавленості організації конкретним студентом.

Вивчення передового педагогічного досвіду в реальних умовах функціонування культурно-дозвіллевих установ сприятиме адаптації студентів до умов майбутньої професійної діяльності, забезпечить набуття професійних комунікативних умінь у спілкуванні з дітьми й працівниками закладу та успішне виконання обов'язків помічника педагога-організатора культурно-дозвіллевої діяльності і рекреації під час здійснення культурно-просвітницької діяльності. Це спонукає до якісного надання дозвіллево-рекреаційних послуг, сприяє розвитку здатності залучати дітей, підлітків і дорослих до активної культурно-дозвіллевої діяльності, формує готовність підбирати методичний супровід до організації та проведення концертної,

культурно-масової роботи, оглядів, конкурсів, фестивалів, свят та інших заходів.

Конструювально-рефлексивний етап передбачає поглиблення й деталізацію впровадження професійно-орієнтованих елементів дуального навчання в реальних умовах партнерських відносин навчального закладу і підприємства, оцінку результативності й відповідності якості підготовки фахівців культурно-дозвіллевої галузі вимогам виробничих структур, а також здійснення незалежного оцінювання професійної компетентності фахівців відповідно до траєкторії їх професійного зростання.

Застосування широкого діапазону різноманітних видів діяльності студентів на визначеному етапі, а саме: обговорення, різного роду дискусії, виконання проблемних завдань під час моделювання конкретної ситуації, експерименти, проєкти, навчальні дослідження, а також комплексне використання електронного навчання в системі MOODLE, активні та інтерактивні форми і методи навчання в процесі вивчення таких дисциплін, як «Методика організації культурно-освітньої дозвіллевої діяльності», «Педагогічна анімація», «АРТ-педагогіка», «Педагогічна інноватика», «Управління анімаційно-рекреаційними проєктами», «PR-технології в культурно-освітній дозвіллевій сфері», «Основи науково-педагогічних досліджень», а також під час виробничої фахової практики студентів, сприятиме формуванню в них цілісного та системного уявлення про професійну діяльність педагога-організатора культурно-дозвіллевої діяльності і рекреації, формуванню стійкого морально-гуманістичного погляду на професію педагога-організатора культурно-дозвіллевої діяльності і рекреації, закріпленню професійно-значущих особистісних якостей, допоможе сформулювати його готовність до контролю та діагностики навчальних труднощів, умінь оцінювати значущість набутих знань і умінь як у процесі теоретичної, так і практичної підготовки.

Результативність упровадження елементів дуальної освіти в процес підготовки фахівців у сфері культурного дозвілля визначається під час проведення *результативно-прогностичного етапу*, що є результатом цілеспрямованої взаємодії викладачів, наставників, провідних фахівців, керівників культурно-дозвіллевих установ і студентів в умовах дуального освітнього середовища і спрямований на прогнозування оптимального педагогічного впливу на суб'єктів педагогічної взаємодії з метою підвищення якості професійної підготовки студентів шляхом удосконалення

технологій професійної підготовки та модернізації матеріально-технічної бази професійної освітньої організації відповідно до вимог забезпечення працевлаштування випускників на підприємстві.

Як бачимо, найбільш потужний потенціал розбудови дуальної освіти в системі професійної підготовки педагогів-організаторів культурно-дозвілєвої діяльності і рекреації характерний для її практичного складника в частині проходження студентами усіх видів наскрізної практики – ознайомчої, пропедевтичної, професійно-орієнтованої та виробничої на базі культурно-освітніх установ і дозвілєво-рекреаційних організацій з використанням їх матеріально-технічної бази та кадрового потенціалу. Це дає змогу студентам одночасно з навчанням у закладі вищої освіти опанувати обрану спеціальність безпосередньо на виробництві та забезпечує підвищення відповідальності роботодавців за якість підготовки кваліфікованих кадрів. При цьому професійна підготовка фахівців культурно-дозвілєвої галузі в умовах дуальної системи освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки спеціалістів певного профілю в рамках основних форм навчання – групового та індивідуального. Якщо групове навчання за дуальною системою передбачене навчальним планом і графіком освітнього процесу, то індивідуальне навчання регулюється замовленням окремими суб'єктами ринку здобувачів вищої освіти до проходження виробничого навчання на конкурсній основі.

З огляду на те, що організація навчально-виробничого процесу в умовах дуальної системи освіти базується на співпраці підприємств, установ, організацій і вищого навчального закладу, що мають взаємні права і обов'язки та регулюються тристоронньою угодою (договором) між підприємством, вищим навчальним закладом і здобувачем вищої освіти, ми розробили проект тристоронньої угоди, предметом якої є спільна освітня діяльність зазначених суб'єктів – навчальна, науково-методична та профорієнтаційна.

Метою розроблення проекту договору про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку фахівців культурно-дозвілєвої галузі є:

– встановлення взаємокорисних відносин між університетом та сучасними культурно-дозвілєвими установами;

– підвищення якості практичної підготовки фахівців культурно-дозвілєвої галузі, формування і розвиток у них професійних компетентностей (культурно-просвітницької, психолого-педагогічної, методичної,

комунікативної, мистецької, організаційної, дослідницької, проєктної);

– побудова навчальних програм відповідно до сучасного змісту професійної діяльності педагогів-організаторів, аніматорів, педагогічних працівників культурно-освітніх і соціокультурних інституцій;

– посилення ролі культурно-освітніх і соціокультурних установ у системі підготовки кваліфікованих педагогів-організаторів культурно-дозвілєвої діяльності і рекреації – від формування змісту навчання до оцінювання його результатів.

Основними завданнями проекту договору про впровадження елементів дуальної системи навчання в професійну підготовку фахівців культурно-дозвілєвої галузі є:

– удосконалення практичного складника навчання студентів бакалаврату спеціальності: 011 «Освітні, педагогічні науки» ОС «Педагогіка дозвілля» зі збереженням достатнього рівня їхньої фундаментальної теоретичної підготовки;

– підвищення якості підготовки зазначеної категорії педагогічних працівників, сформованість загальнокультурних і фахових компетентностей яких максимально відповідає сучасним вимогам вищої освіти та ринку праці в культурно-освітній і дозвілєво-рекреаційних галузях;

– розвиток мотивації студентів щодо набуття відповідної педагогічної кваліфікації (спеціальності) і забезпечення можливості їхнього подальшого працевлаштування поряд зі зростанням особистісної відповідальності за результати навчання;

– активізація співпраці ЗВО та культурно-освітніх установ і рекреаційних центрів щодо впровадження елементів дуальної системи освіти в підготовку фахівців культурно-дозвілєвої галузі за узгодженими навчальними планами та програмами;

– узгодження тем навчальних проєктів студентів, проведення спільних консультацій під час їх виконання та апробації результатів;

– створення спільних творчих груп викладачів ЗВО та культурно-освітніх закладів і дозвілєво-рекреаційних установ для розробки навчальних планів і програм;

– організація і проведення спільних навчально-виховних та профорієнтаційних заходів.

Відповідно до тристоронньої угоди врегульовуються права та обов'язки усіх її підписантів.

Заклад вищої освіти має забезпечувати високоякісну академічну підготовку здобувачів відповідно до державних стандартів вищої освіти, відповідати за рівні підготовки студентів,

розробляти й оновлювати навчальні плани і програми та забезпечувати навчальні курси сучасними науково-методичними продуктами; самостійно визначає освітні програми, за якими організовується освітній процес за дуальною формою здобуття освіти; відповідає за налагодження співпраці між закладом освіти та роботодавцями, а також подальшу ефективну комунікацію сторін; проводить відбір підприємств /установ /організацій за визначеними критеріями, що надають місця для практичної підготовки за дуальною формою здобуття освіти; розробляє і затверджує навчальні плани відповідної освітньої програми за участю роботодавців; забезпечує узгодження змісту теоретичної та практичної частини підготовки; надає академічний супровід навчання здобувача освіти на підприємстві, разом з представником підприємства приймає звітність про результати роботи студента та оцінює її якість.

Культурно-дозвіллева установа є активним суб'єктом педагогічного процесу, що ініціює налагодження співпраці із закладом освіти щодо підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти; має відповідати технічним, економічним та суспільним вимогам галузі; брати активну участь у проектуванні системи дуальної системи підготовки кваліфікованих педагогів-організаторів культурно-дозвіллевої діяльності і рекреації – від формування змісту навчання до оцінювання його результатів; брати участь у розробленні навчальних програм та створювати необхідні умови для реалізації студентом індивідуального навчального плану; призначати консультантів для обговорення і апробації навчальних проєктів; залучати до навчального процесу висококваліфікованих наставників на весь період навчання, здійснювати відповідну оплату праці (для державних закладів – за рахунок бюджетних коштів); надавати необхідні ресурси та інформаційні матеріали для виконання роботи та створювати необхідні соціально-побутові умови і можливості для виконання здобувачем освіти навчального плану; забезпечувати умови для підвищення професійного рівня працівників, що здійснюють навчання здобувачів освіти на виробництві; застосовувати дієві форми та методи морального та матеріального стимулювання їхньої праці.

Здобувач вищої освіти зобов'язаний у повному обсязі виконувати індивідуальний план за обраною педагогічною спеціальністю згідно з графіком навчального процесу відповідно до цілей і завдань навчання на робочому місці; суворо дотримуватися правил внутрішнього розпорядку культурно-дозвіллевої установи; підтримувати контакт з особою, відповідальною за реалізацію освітньої програми

дуальної форми здобуття освіти, вчасно інформувати роботодавця і представника закладу освіти про труднощі й проблемні питання в разі їх виникнення; має право вимагати дотримання правил техніки безпеки та гідного ставлення до себе і, у разі порушення цих правил, позиватися до певних інстанцій щодо захисту своїх прав згідно з законодавством України; сумлінно виконувати завдання, передбачені програмою, виявляючи при цьому високу відповідальність, старанність, творчу ініціативу, наполегливість, організованість, дисциплінованість, педагогічний такт і гуманність; вчасно та якісно виконувати завдання, покладені на нього під час навчання на робочому місці, та індивідуальні завдання згідно з навчальним планом [18, с. 5].

Отже, проектування дуальної системи підготовки педагогів-організаторів культурно-дозвіллевої діяльності і рекреації дало змогу нам визначити певні переваги її впровадження:

- *для здобувачів вищої освіти* – упровадження елементів дуального навчання забезпечує набуття більш широкої практико зорієнтованої професійної компетентності, необхідної для успішної професійної діяльності, фінансову підтримку, підвищення мотивації до отримання знань; прискорену адаптацію студентів до професійної діяльності у виробничих умовах, наближених до реальності; набуття вмінь корпоративної відповідальності та роботи в колективі;

- *для закладів вищої освіти* – усунення розриву між теорією і практикою в процесі підготовки майбутніх фахівців; створення умов для проведення освітньої діяльності на базі матеріально-технічної бази підприємств із використанням сучасного виробничого обладнання з урахуванням інноваційних змін у виробничих технологіях; поява додаткових можливостей для підвищення кваліфікації та стажування викладачів профільних дисциплін на виробничих потужностях установи; осучаснення підходів до розроблення стандартів нових сучасних професій та організації нових робочих місць; забезпечення тісних взаємозв'язків і взаємовпливів різних систем (науки, освіти, виробництва), що сприяє якісним змінам у професійно-педагогічній освіті;

- *для роботодавців* – урахування актуальних вимог щодо набуття професійних компетенцій майбутніми фахівцями; забезпечення адресної, цільової підготовки кваліфікованих кадрів для конкретних підприємств, установ і організацій; стимулювання інтересу до інвестування матеріальних ресурсів в освіту для отримання якісно підготовленого фахівця.

Висновки. Отже, упровадження елементів дуальної освіти в систему професійної

підготовки педагогів-організаторів культурно-дозвілльєвої діяльності і рекреації сприяє підвищенню її якості та конкурентоздатності майбутніх фахівців за рахунок наявності можливостей подолання наявного дисбалансу між теоретичним і практико-орієнтованим навчанням студентів, оптимізації ресурсних витрат, посилення зацікавленості й відповідальності основних її суб'єктів – ЗВО,

роботодавця, майбутнього фахівця. Водночас успішність використання такої технології залежить від обґрунтованого проектування й реалізації комплексу нормативно-документальних, науково-методичних, організаційно-технологічних передумов, апробацію яких доцільно розпочинати насамперед з організації всіх видів наскрізної практики студентів.

Список використаних джерел

1. Бойчевська І. Б. Особливості професійного навчання в межах дуальної системи освіти в Німеччині. URL: <http://dspace.udpu.org.ua> (дата звернення: 28. 04. 2019).
2. Вища дуальна школа Гера-Айзенах. *Дуальна освіта в діалозі: звіт про виконання та результати проекту, а також рекомендації*. 2017. 22 с. URL: https://www.imath.kiev.ua/projects/1/dual_education_ua.pdf (дата звернення: 28. 04. 2019).
3. Внедрение элементов дуального обучения в образовательный процесс профессиональных образовательных организаций: *Сборник организационно-методических материалов*. Кострома: ред.-изд. отд. Костромского областного института развития образования, 2015. 100 с.
4. Дернова М. Г. Дуальна модель вищої професійної освіти дорослих: Європейський досвід. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2014. Вип. 2. С. 137–145. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe (дата звернення: 28. 04. 2019).
5. Дразниця С. А., Дразниця О. М. Дуальне навчання як інтерактивна форма організації навчального процесу. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2016. № 12. С. 17–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2016_12_5. (дата звернення: 28. 04. 2019).
6. Дуальна освіта. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс]. – URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/dualna-osvita> (дата звернення: 28. 04. 2019).
7. Дуальна система Німеччини. URL: <http://nmcpto.sumy.ua/wpcontent/uploads/2017/04/> (дата звернення: 28. 04. 2019).
8. Жалдак М. І. Педагогічно виважене управління навчальною діяльністю – основа досконалості результатів навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерноорієнтовані системи навчання: зб. наук. праць*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 19(26). С. 8-13.
9. Олексін Ю. П., Якубовська С. С. Застосування елементів освіти дорослих в професійній підготовці магістрів. *Молодий вчений*. 2017. Вип. № 5. 1(45. 1). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5.1/23.pdf> (дата звернення: 28. 04. 2019).
10. Кородін М. Перспективний трикутник. Німецький досвід дуального навчання може знадобитися українським закладам. *Освіта України*. 2017. № 38.
11. Косарев Н. Ф., Рахимова Л. Р. Модель підготовки спеціаліста на основі принципів дуального навчання. *Бизнес. Образование. Право*. 2018. № 4(45). С. 418-422. DOI: 10.25683/VOLBI.2018.45.461.
12. Организация дуального обучения по специальностям среднего профессионального педагогического образования: материалы Всероссийской науч.-практ. конф. Белгород: Тип. «Принт-Мастер», 2017. 369 с.

References

1. Boichevsska I.B. *Features of vocational training within the dual education system in Germany*. Retrieved from: <http://dspace.udpu.org.ua>. [in Ukrainian].
2. Higher Dual School of Gera-Eisenach (2017) *Dual education in dialogue : performance report and project results, as well as recommendations*. Retrieved from: www.dhge.de [in Ukrainian].
3. *Implementation of elements of dual education in the educational process of professional educational organizations: a collection of organizational and methodological materials* (2015) Kostroma. Izdatel'stvo Kostromskoho oblastnoho ynstytuta razvytyia obrazovanyia. [in Russian].
4. Dernova M. H. (2014). The dual model of higher professional education for adults: a European Experience. *Osvita doroslykh : teoriia, dosvid, perspektyvy*, 2. - P. 137-145. – Retrieved from : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe? [in Ukrainian].
5. Drazhnytsia S. A. (2016) Dual learning as an interactive form of educational process organizationю *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnologii Universytetu «Ukraina»*.12. P. 17-20. Retrieved from : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2016_12_5. [in Ukrainian].
6. Dual education. Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved from : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/dualna-osvita>. [in Ukrainian].
7. Germany's dual system Retrieved from : <https://www.teacheracademy.eu/course/the-german-dual-system-of-vocational-education-and-training/> [in German]
8. Zhaldak M.I. (2017). Pedagogically balanced management of educational activities is the basis of the excellence of learning outcomes. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova*. 2. 19 (26) . 8-13. [in Ukrainian].
9. Oleksin Yu.P.(2017). Application of elements of adult education in the professional training of masters. *Molodyi vchenyi*. 5.1 (45.1) Retrieved from : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5.1/23.pdf> [in Ukrainian].
10. Korodin M.(2017). Perspective triangle. German experience of dual education may be needed by Ukrainian institutions. *Osvita Ukrainy*. 38. [in Ukrainian].
11. Kosarev N. F., Rakhymova L. R. (2018). Model of specialist training based on the principles of dual education. *Byznes. Obrazovanye. Pravo*. 4 (45).418-422. [in Russia].
12. The organization of dual education in the field of vocational secondary education. (2017). Materials of the All-Russian scientific-practical conference. Belhorod: Typ. «Prynt- Master».. [in Russian]
13. Osypchuk N. (2017). Dual education on the Ukrainian soil. *Vseukrainskyi hromadsko-politychnyi tyzhnevyyk «Osvita»*.38-39. [in Ukrainian].

13. Осипчук Н. Дуальна освіта на українському ґрунті. *Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик «Освіта»*. 2017. № 38–39.
14. Офіційний сайт Європейської комісії. URL: http://www.ec.europa.eu/index_en.htm (дата звернення: 28. 04. 2019).
15. Полянин В. А. Образовательная система дуального формата и профессиональное самоопределение педагога. *Образовательные технологии*. 2010. № 2. С. 68–96. URL: <http://www.iedtech.ru/journal/2010/2/dual-format-self-determination/> (дата звернення: 28. 04. 2019).
16. Пришляк О. Ю. Професійний розвиток педагогів у США і ФРН. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І. В. Козубовська*. Ужгород: Говерла, 2013. Вип. 27. С. 159–162.
17. Проект концепції впровадження дуальної освіти в Україні / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/uprovadzheniya-dualnoi-osviti-uvnz-potre> (дата звернення: 28. 04. 2019).
18. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80>. (дата звернення: 28. 04. 2019).
19. Терещенкова Е. В. Дуальная система образования как основа подготовки специалистов. *Научно-методический электронный журнал «Концепт»*. 2014. № 4 (апрель). С. 41–45. URL: <http://e-koncept.ru/2014/14087.ht> (дата звернення: 28. 04. 2019).
20. Duales Studium – Studieren und Berufserfahrung. URL доступу: <https://www.hochschulkompass.de/studium/rund-ums-studieren/studienformen/duales-studium.html>. Загол. з екрану. Мова нім. (дата звернення: 28. 04. 2019).
21. European Commission (2013): Work-based learning in Europe – Practices and Policy Pointers. *European Commission*. URL: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/work-based-learning-in-europe_en.pdf. Загол. з екрану. Мова англ. (дата звернення: 28. 04. 2019).
22. International Standard Classification of Education ISCED 2011. URL: <http://uis.unesco.org>. Загол. з екрану. Мова англ. (дата звернення: 28. 04. 2019).
23. Cedefop. Glossary – Quality in Education and Training. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011. URL: https://www.cedefop.europa.eu/files/4106_en.pdf. Загол. з екрану. Мова англ. (дата звернення: 28. 04. 2019).
14. The official website of the European Commission. Retrieved from : http://www.ec.europa.eu/index_en.htm. [in English]
15. Polianyn V.A. (2010). The educational system of dual format and professional self-determination of the teacher. *Obrazovatelnye tekhnolohyy*. 2. 68-96. Retrieved from : <http://www.iedtech.ru/journal/2010/2/dual-format-self-determination/>[in Russian].
16. Pryshliak O.Iu. (2013). Professional development of teachers from the USA and FRN. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu : Serii: Pedahohika. Sotsialna robota*. Uzhhorod: Hoverla, 27. 159–162. [in Ukrainian].
17. The project of the concept of introduction of dual education in Ukraine. Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved from : <https://mon.gov.ua/storage/.../kontseptsii-dualnoi-osviti.doc> [in Ukrainian]
18. On Approval of the Concept of Training Specialists in the Dual Form of Education. Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80>[in Ukrainian]
19. Tereshchenkova Ye.V. (2014). The dual system of education as a basis for training specialists. *Nauchno-metodycheskyi elektronnyi zhurnal «Konsept»*. 4. 41-45. Retrieved from : <http://e-koncept.ru/2014/14087.htm>. [in Russian].
20. Duales Studium – Studieren und Berufserfahrung [Electronic resource]. – URL : <https://www.hochschulkompass.de/studium/rund-ums-studieren/studienformen/duales-studium.html>. [in German]
21. European Commission (2013): Work-based learning in Europe – Practices and Policy Pointers // European Commission [Electronic resource]. – URL: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/work-based-learning-in-europe_en.pdf. [in English]
22. International Standard Classification of Education ISCED 2011 [Electronic resource]. – URL: <http://uis.unesco.org>. [in English]
23. Cedefop (2011): Glossary – Quality in Education and Training. Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Electronic resource]. – URL: https://www.cedefop.europa.eu/files/4106_en.pdf [in English]

Рецензент: д-р пед. наук, професор Сегеда Н.А.

Відомості про авторів:
Гузій Наталія Василівна
 natguz@ukr.net

Національний педагогічний університет
 імені М. П. Драгоманова
 вул. Тургенівська, 8/14, м. Київ, 01054, Україна

Тадеуш Олена Миколаївна
 elena.tadeush@gmail.com
 Національний педагогічний університет
 імені М. П. Драгоманова
 вул. Тургенівська, 8/14, м. Київ, 01054, Україна

doi:

Матеріал надійшов до редакції 06. 05. 2019 р.
 Прийнято до друку 15. 06. 2019 р.

Information about the authors:
Guzii Nataliia Vasylivna
 natguz@ukr.net

National Pedagogical Dragomanov University,
 8/14 Turgenovskaya St., Kyiv,
 01054, Ukraine

Tadeush Olena Mykolaivna
 elena.tadeush@gmail.com
 National Pedagogical Dragomanov University
 8/14 Turgenovskaya St., Kyiv,
 01054, Ukraine

doi:

Received at the editorial office 06. 05. 2019 p.
 Accepted for publishing 15. 06. 2019 p.